

TELEGRAFULU ROMANU.

Nr. 63. ANULU XVI.

Sabiu, in 820 Augustu 1868.

Telegrafulu este de doue ori pe septimana: joia si Dumineca. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la expeditura foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre expeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. iar pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciea din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumtate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a. Insetatele se platescu pentru intea ora cu 7. cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5/10 cr. si pentru a treia repetira cu 3/4 cr. v. a.

Dia onomastica a Majestății Sele c. r. Apostolice.

In preser'a acestei zile a fostu la ora usitata retragere cu musica. In dia ins'asi, dimineti'a la 5 ore a fostu reveille cu musica. In acestu tempu o bateria a datu 24 salve de tonuri. Servitiulu Ddieescu pentru ostasime sa facutu in câmpu unde a fostu esitu regimentulu de aici (nr. 9.) din garnisona, unu escadronu de ulani, o bateria pedestra, unu despartimentu de gendurmeria, scola divisiunei s. a in parada de plina cu semne de campania. Trupele erau puse in doue atacuri cu fruntea spre altariulu de verdetia.

In Biserica greco-orientala a celebratu St'a Liturgia Escelenti'a Sea Prea sântitulu Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Bar. de Siagu'n'a cu preotimea cuviincioasa, sub decursulu cărei slujbe s'a cetitu rugaciunea din genunchi pentru M. S. Imperatulu si Regele Franciscu Iosifu I.

Dupa rugaciunea acest'a corulu membriloru reuniunei sodaliloru romani au intonat u imnulu populari, esecutând-lu spre indestulirea tuturor celoru ce au asistatu la servitiulu divin.

In onorea zilei Escelenti'a Sea Prea sântitulu Archieppu si Metropolitu a datu unu prândiu festivu. Sub decursulu acestui'a music'a capelei regimentulu de inf. nr. 9 a esecutatu inaintea resiedintiei metropolitane mai multe piese alese. Cându se radica toastulu pentru Majestatea Sea o bateria pedestra a datu 24 de salve (de pre Sioltiu).

Opiniuni.

despre Compendiulu de dreptulu canonicu alu bisericeii gr-orientale.

Hrtzg in nrulu 192, sub rubrica „Literarische Anzeige“ arata publiculu seu aparerea o compediulu de dreptulu canonicu alu bisericeii greco-orientale de Andreiu Bar. de Siagu'n'a, in traductiune germana de Dr. Aloisiu Sentz profesoru la Academi'a reg. ung. de drepturi din Sabiu si membru onorariu alu Asociatiunei tranne pentru literatur'a si cultura poporulu romanu, pre langa conferarea profesoriloru de teologia Zachari'a Boiu si Ioann Popescu, tiparitu la Iosifu Drotleff. Pretiulu 3 fl. v. a. E de capetatu din tipografi'a archidiecezana gr-or. din Sabiu.

„Compendiulu acest'a“, dnce articululu, „alu dreptulu canonicu gr. or. a devenitu accesibilu si pentru literatur'a germana si asiá va fi de interesulu cetitoriloru nostri a afla unele date despre principiile si cuprinsulu acelu compendiu, cu atâta mai vertosu, cu câtu acelu deocamdata (vorläufig) e uniculu in feliolu seu, pre cându lucrările cele mai noue ale lui Zhisman in Vien'a suntu numai de natura fragmentaria.

„Dlu Archiepiscopu si Metropolitu Baronu de Siagu'n'a a intreprinsu a revede, ordiná si a aduce in sistema materialulu scientificu cumulat in massa, in isvóre, dara nepusu in ordine, in urmatoriulu modu:

„Partea prima despre dreptulu canonicu internu e de natura dogmatica sacramentala si forméza, deosebitu prin infatisiarea constitutiunei bisericeii gr. orientale, basea, pre carea radima opulu intregu.

„Partea a doua tratéza dreptulu canonicu esternu, adeca referintiele de dreptu ale statulu câtra biserica si ale bisericeii câtra statu, precum si alu diferiteloru bisericeii intre sine.

„Partea a treia tratéza despre legislatiune, administratiune si autoritátile eclesiastice ale bisericeii gr. orientale.

„Ce se atinge de principiile dela cari procede dreptulu bisericescu gr. orientalu, in lini'a dintâiu ni se infatiséza, in afaceri de legislatiune, de admini-

stratiune bisericesca-economica si de ocuparea postoriloru ierarhice, principiulu sinodalu. Sinódele dupa compunerea lor, incepundu dela sinodulu parochialu pana la celu patriarcalu, cari tóte constau din membrii bisericesci si lumesci, alesi dupa o basa larga, cei din urma totu-déun'a in numeru precumpanitoriu, representéza adeveratulu elementu administrativu in biserica gr. orientale.

„Caldur'a, cu carea se intrepune dlu autoru, basatu pre sânt'a scriptura si canóne, pentru principiulu constitutiunali in biserica si cu carea pasiesce prin acest'a indirectu contra ori-cáru absolutismu ierarhicu clericalu, lu presenta (pre autoru) cá pre unu barbatu alu progressulu, care se tine tare si nestramutatu de institutiunile primitiv'e ale bisericeii crestine.

„Ce se atinge de nationalitate, invetia autorulu, ca biserica, consecinta institutiuniloru sele fatia cu demnitatea omenésc'a, primesc'e pre tóte nationalitátile in sinulu seu de mama si le stringe pre tóte la peptulu ei, dându-le dreptulu, a servi lui Ddiu in limbile lor, a avé preoti si episcopi de nationalitatea lor, cari póta oficiulu lor sublimu in limb'a poporulu respectivu.

„Ce privesc'e referintiele statulu fatia cu biserica, autoriulu respectéza principiulu intregirei reciproce, in urm'a căru statulu are lipsa de biserica cá de o conditione a fiintiei sele, totu asiá insa si biserica de statu cá de o conditione a fiintiei sele, asiá incátu statulu cu biserica si biserica cu statulu sa se impretinésca in modu intimu, sa lucre laolalta cu puteri armonice, pentru cá viet'a omenésc'a sa se desvólte si perfectiuneze in sensulu celu mai nobilu. Numai tolerantia cea rece intre marturisitorii diferiteloru confessiuni se respinge si se presentéza iubirea impramutata in intiesulu evangheliei cá principiu, pre care sa se bazeze referintia intre cei de confessiuni diverse.

„Ce se atinge de legislatiunea bisericesca, dlu autoru presentéza invetiaturile lui Christosu din Evangelia dreptu canóne si cá celu dintâiu isvoru alu dreptulu canonicu. Dupa aceste vinu numai de câtu faptele apostoliloru si canónele apostoliloru cá isvoru urmatoriu, in fine canónele celoru siepte sinóde ecumenice si doue-spre-diece locale, pre carele recunosc'e biserica orientala si scrierile sântiloru parinti insirate in alu doilea canonu alu sinodulu VI ecumenicu. Cá isvóre ajutatórie ale dreptulu canonicu se punu inainte cártile testamentulu vechiu, tâlcurile lui Balsamon, Zonara, Aristenes, sintagm'a alfabetica a lui Blastariu, nomocanonulu lui Fotiu, traditiunile, obiceiurile si ordinatiunile puterei lumesci.

Avendu in vedere problem'a unei aretári (Anzeige) nu putemu intrá in amenuntele concrete ale opulu celu avemu dinaintea nóstra si asiá mai accentuámu numai din dedicatiune, aceluia, ca conspectulu opuriloru tiparite in limb'a romána, comunicatu acolo arata 37 de opuri retiparite si 19 opuri parte compuse de Escel. S. dlu Metropolitu, parte traduse si edate si in fine 21 la insarcinarea sea compuse si traduse de alii. Opurile esite in restempu de 18 ani in totalitatea lor suntu camu de 3000 cóle. Din numerii acestui'a si cu deosebire din opurile insirate acolo se vede unu argumentu insemnatu de o sírguintia vina câtra inaintarea literaturii romanesci, carea mai nainte a jacutu atâta tempu nefruptifera.

Opulu e dedicatu clerulu si poporulu credinciosu alu Metropoliei romániloru de religiune gr. orientala din Ungari'a si Transilvani'a dreptu semnu alu iubirei archipastoresci a autorulu.

Ni se pare ca Escel. Sea dlu autoru nu a pututu da unu semnu mai bunu alu iubirei sele archipastoresci, de câtu toam'a prin o infatisiare sis-

tematic'e ordinata a dreptoriloru si indetoritoriloru bisericesci, a otarilororu canonice despre activitatea prin carea intregitatea etica a bisericeii gr. orientale si a impartirei ei s'a sustinutu in Ungari'a si Transilvani'a, se sustine si desvólta mai departe.

(Va urmá)

Eveneminte politice.

Sabiu 7 Augustu.

Spre restitnirea armatei nationale unguresci, se facutu unu pasiu de mare insemnatate. Maj. Sa Imperatulu a emis cátra ministrulu imperialu de resbelu o pre inalta demándare, in urm'a cărei'a suntu de a se inparti pre viitoriu in regimentele din tierile corónei unguresci, dupa putintia numai oficieri nascuti in aceste tieri Legatur'a intrá acest'a pre inalta scrisóre si intra proiectele de lege pentru armata, otarite deja de casa legislativa unguresca este evidentá. Scrisórea, carea contine prescrierile in privintia limbii regeminteloruna astufeliu:

„Prescrierile mele de inaintare din anulu trecutulu pentru oficieri armatei si marinei mele de resbelu suntu deja supuse din partea Dvóstre unei seriose consultári dupa ordinatiunile mele organice din tempulu din urma. Decisiunea mea pentru strafarmáre necesarie in amintitele prescrieri va urmá la tempulu seu, cu tóte acestea este voia mea, cá sa se ocupe locurile de oficieri in regimentele si preste totu in corpulu militariu din tierile corónei unguresci, in intiesulu sistemii de armata introduse, pre de o parte cu referintiele corespondentóru unei organizatiuni de armata, implinindu pre de alta parte si dorintiele tierii. Revocandu in memoria prescrierile de repetit'e ori emanate in privintia limbii regimenteloru tuturoru corporiloru militare, dorescu ce sa se íee in considerare la impartirea oficiiloru conoscintia precumpanitóre limbiloru din regimente.

Unu corespondintu din Pest'a la „Vorstadtztg“ da astufeliu de parere despre viitorulu armatei unguresci:

Indata ce voru fi gat'a cadrele gardei unguresci, nu va putea opri nici unu guvern u ngurescu cá sa nuse formeze din ea o armata unguresca. Urmarea va fi ca stânga va cástigá, si Andrassy se stringe totu mai multu in cercuri. Desi nu putemu aprobá, din parte-ne temerea deputatulu, parti lei deakiane contelui Czebrianu ca legea de aparare se fie numai si numai caus'a unui conflictu intre armata permanente si garda, totusi nu putemu negá ca simburile unui conflictu incoltiesce deja. Spiritulu armatei austriace remane neatinsu, precându gard'a unguresca nu se nationaliseaza ci se magiariseaza. Romani, Serbi, Slovaci se voru comandá unguresce, si voru stá sub stindardu ungurescu. Nationalisarea armatei permanente si contopirea ei cu gard'a aru fi unu felu de garantia pentru unitate, cáci unitatea se póte formá si in varietate, pecându magiarisarea armatei (gardei) desbina in fapta armat'a in doue parti, dintre cari fiecare parte este petrunsa de unu altu spirit.

Revista diuaristica.

Press'a vieneza e indignata in corpore asupra manifestatiuniloru diuaristiceii din Pest'a pentru toastele dela bancheturile serbatórei datatoriloru la semnu.

„Die Presse“ nu-si póte supprime neacasulu, ci-lu da pre fatia in unu fulminante suprascrisu: „Dem groben Klotz ein grober Keil“ cu carele se descárc'a asupra Deakistiloru si cu deosebire asupra ministrulu de culte din Pest'a. Numitola diuarit

in decursul articolului invinuit pe Deakisti ca aru fi fostu facutu arangemente cu conservativii vechi si ca arangementulu acest'a a dejucatu pre cislaitani in manile lui Beleredi cu sistemulu de „sistare“; iera constitutiunea urguresca o restituise numai „in principiu“. Nodulu gordicu inodatu de Deak l'au taiatu, fara vin'a lui — Königgrätzulu. Dice mai departe, ca Ungari'a sa scie odata pentru totudéun'a, ca sôrtea cea noua cu carea trebuie sa se multiamésca si tierile ereditare, resignându de parlamentulu centralu, nu e de a se ascrie politicea deakiste, ci pâcei dela Prag'a. Acumu déca nemtii austriaci arata o modesta inclinare câtra sfatulu ce li se dede, cându li s'a disu sa nu se supere de perderea patentei din Fauru, pentruca aceea erá numai o pedeca (pentru nemti) spre parlamentulu centralu din Frankfurt: organulu partidei lui Deak (Pesti Naplo) nu trebuie sa-i regalezze pre nemti cu amenintiári, cá pre nisce jidovi unguresei.

Declararea bar. Beust ca „Austri'a nu se va mai amestecá in afacerile Germaniei“ a accentuatu destulu de tare ide'a austriaca a festivitatiei din Vien'a, pentru de a puté fi aperata ide'a de orice intunecare. Si de aceea nemtii au dreptulu de a asceptá dela amicii lor din Pest'a, cá se nu se acatie de fia care frasa nemtiésca esita din gur'a vreunui némtiu, la ocaziunea festivitatiei. Dera Naplo are o placere nu numai de a marca caracterulu celu mare germanistu alu festivitatiei, ci a supune acelei festivitatii o natura, carea tinde câtra disolverea Austriei; trecendu preste impregiurarea, ca gresiel'a ce s'ar puté ascrie vorbirilor dela bancheturile din Vien'a e de a o aflá intru aceea, ca a laudatu pré multu pre Austri'a. Face din Naplo pre Spitzelulu festivitatiei si asémene pre magiari, cu deosebire pre deakisti, cu politistii centralistici si esclama: „Sa auda omulu si sa se mire: „„sú ca Austri'a resista ori cárei ispite si nici ca nu atinge córd'a unitatiei nationale, nici suferé ca aceea sa se atinga in statu, séu sa...““ urméza apoi Quos ego la adres'a nemtilor austriaci, facendule prospecte pentru finis Austriae, la casu de neascutare.“

„Cu lapedarea lor“ continua mai departe Presse „cutéza a amenintiá acei'a, carii aru fi innecati de undele slavice cá si Faraonu in marea rosia in momentulu cându nemtii austriaci aru lasá tierile coronei sântului Stefanu lorusi.“

Dupa unele recrimanationi, in care ii face pre magiari „husari boemici de ai lui Bach“ si gendarmi de ai unitatiei austriace, cari nu suferu pre nemti nici a face cu ochii câtra Germani'a, si dupa ce face ridicólisa amenintiarea cu lapedarea magiarilor de nemti, pune Presse intrebarea, ca pentru ce atât'a alarma? se arunca de nou asupr'a ministrulu de culte imputându ca a schimbatu de atât'a ori program'a politica si ascriendu si articolulu din Naplo, pentruca e membru alu regimulu. Ii face pre deakisti politici debili pentru ca in locu de a multiamf lui Ddieu ca nemtii din Austri'a, pre lângá tóte deceptiunile amare, punu si astadi simtiulu austriacu mai pre susu de de simtiulu nemtiésco, fára de a recunósce acést'a magiarii, facu politica curatu nationale, ba mergu asiá de departe si ceru: ca Ungari'a sa dea tonulu in politic'a din intru si din afara si sa fie centrulu si punctulu de gravitatione; si tóte nisuintiele in alta directiune ceru sa se impedece cu resolutiune si energia. „Ce sa dica unu omu seriosu la acesti liliputani cari tindu dupa fulgerulu lui Joie. Voiti voi mititeiloru ce jucati rola de Asifimare sa ne guvernati din Bud'a Pest'a pre noi nemtii austriaci, cum se jóca autocratorulu tutororu Russiloru din Petersburgu cu nemtii din provinciile mării ostice?“

Admonéza pre senatulu imperialu sa bage de séma la Dalmati'a sa protesteze energicu contra fraselorulu putrede si nelegale, ce le cuprinde impacarea ungaro-croata in asta privintia. In fine incheia: „Déca Naplo in jargonulu seu absolutisticu politisticu apeléza dela constitutiune la interesele dinastiei, face cale acelor'a, carii din acele-si motive voiescu, ca Ardelulu cu sasii sei se fia reprezentatu in parlamentulu vieneanu.“— Cetindu acestu articulu in Presse si aducendune aminte ce sora buna era dens'a cu Naplo ne vine lucru de totu curiosu cum tocm'a Presse imputa colegei sele.

Dupa ce amu aretatu observatiunile care le face datatoriloru la semnu „Presse“ la observatiunile lui Naplo in privintia festivitatiei, sa vedemu acum ce reflectéza „Naplo“ ierasi in contra-le:

Noi amu fi asceptatu dela „Presse“ care, precum e cunoscutu da mân'a cu ministeriulu actualu cetatienescu, o tactica cu atâtu mai moderata si unu

cuventu cu atât'a mai intiepletu, cu câtu unulu séu altulu din ministeriulu cetatienescu a contribuitu mai multu la babilonulu in care se precipitá festivitaea datatoriloru la semnu din Vien'a; si cu atâtu mai multu amu fi asceptatu o marturisire „mea culpa“ mai cuviinciósa, pre câtu baronulu Beust au fostu silitu a trage intiepleciunea vienesa din mocirl'a, in care cu ministeriu cu totu fu aroncata prin declamatiunile festivitatiei; amu fi asceptatu unu respunsu cu atât'a mai intiepletu, pre câtu au purcesu de neintiepletesce jurnalistic'a cea renumita, lovindu-se cu capulu de paretile lui Sperl, unde mai pre urma a inceputu si ea se cunósca, ca intru adeveru nu scie ce face; si pre lângá aceste vomu fi asceptatu si o judecata mai sanatósa vediendu cu bucuria ca multe pasagie ale articolulu nostru conglasuescu cu momentele principale din cuventarea cea renumita a lui Beust. Cându amu fi capetatu noi cuventarea la mân'a mai inainte de ce amu fostu scrisu articolulu nostru atunei sine dubio aru fi aparutu altu articulu, cáci noi indata amu fi sciutu ca tóta declamatiunea nu este alta decâtu o simpla declamatiune, productulu ne-cugetatu alu unei vorbiri estravagante, sciindu totu odata ca jurnalistic'a vienesa, precum in alte privintie, nu are nici in privintia acést'a o judecata propria. Ne rugámu de iertare, sa ne ierte vienesii, déca o septemána intréga amu cugetatu cumca ei au minte tinendu sarutarea de fratielate a lui Zelinc'a si Giskra mai multu, decâtu o comedia. Sa ne ierte ca nu o vomu mai face nici odata.

Insa atât'a putemu dice, ca ne aducemu fórté bine aminte de argumentulu, ce s'a adusu de multe ori inainte in senatulu imperialu, ca Ungari'a aru fi perduta cându Austri'a germana s'aru anecsa la Germani'a. La argumentulu acest'a famosu nu amu respunsu nici odata, insa amu fostu siliti sa replicámu, cându datatorii la semnu din Vien'a si jurnalisticii, ministrii si tóta natiunea, tineru betránu, demonstra cu tóta energi'a contra intereselor statulu austro-magiaru formate in 1867, cându s'a datu ansa la depesie de escusare, cu care se vediura siliti a linisci pre Bismarck, cá sa nu se mania. Atunci amu credutu cu totu dreptulu, ca a venitu tempulu, in care sa radicámu argumentulu amintitu si sa probámu punerea lui in pracsá. —

Memorandulu

Romániloru din Scaunele filiale ale Salistei si Talmaciului.

(Urmare.)

Acelu cousu in padurile si apele Blaciloru, concentrati in castrele regale la margini, nu sau datu in sa natiunei sase, care nice nu esista, cá atare, si nice fiecáruia individu sasu din fundulu regescu, ceea ce nu ar' avea intielesu; ci regele ca supremulu domnu alu fundulu regiu, au concesu cousulu in acelea paduri immense numai pentru ajutorirea concentratei jurisdictioni sase in Sabiu, si in folosulu mai bune si puternice aparári a granitiiloru si a castreloru regale, din partea sasiloru si romániloru din acestu pamentu regescu, asiá dar in folosulu publicu ceea ce vomu dovedi noi mai la vale cu documente nedisputavere.

Concentrarea acést'a sub unu capu in Sabiu iare-si nu au contienutu crearea vre unei jurisdictioni sau legislatiuni autonome, ci numai asiedierea unui conducatoriu alu sasiloru in óste si judecatoriu, pre cumu au fostu castelanii teritoriiloru románe, apoi a unui administratoru de censu la mân'a regelui „et sub uno iudice censeantur.“

Deaci se vede mai incolo ca pre acestu timpu erá fundulu regescu de doué feluri:

1.) Acelu pamentu la siesu, alu cáruí usufroptu sau donatu sasiloru si

2.) acelea teritorii la margini, cari se tieneau de castrele regale, alu cároru pamentu lu posedeau romanii si bisenii; si de acestea teritorii au fostu afara de tinentulu Talmaciului si alu Salistei in scaunulu Sabiului mai multe precumu vomu arata mai la vale.

In celu dintáiu fundu regiu sau inpartitu sasii in scaune „sedes“ in cari ducea administratiunea unu jude regescu; pána cându in castre administratru si judecau castelanii si primarii vileloru. Cele mai insemnate castre in jurulu Sabiului la confiniile regatulu ungurescu au fostu: Castrulu Talmatsch, Salygo, Omlas, apoi alte mai mici.

Castrulu Talmatsch, care avea in jurulu seu castrele Veresterony Lothorvar in pasulu turnulu rosii, ce se administratru de castelanii regesci „de

Talmatsch“ cu teritoriulu lor, au cuprinsu tinentulu de adi alu scaunulu Talmacio; iar castrulu Salygo, cu 5 vile ale sele, au contienutu scaunulu Saliscei de adi. In castrulu Talmatsch, pentru positiunea lui in gora pasulu Turnu rosii, sau sustienutu mai multu tempu castelanii; iar in teritoriulu castrulu Salygo, si mai in urma dupa darimarea lui, Salisce numitu, sau sustienutu administratiunea prin „kinezi“ sau „Primari“.

Regii au silitu si supusu in sa si pre sasi si respective pre cetatea Sabiului a ajutá la apararea si defendarea castreloru, in specie in sa si mai multu a castrulu Talmatsch si a pasulu Turnu rosii, ceea ce ei mai alesu cu bani au facutu; Din acést'a imprejurare au intratu amesteculu si influintia Sabiului in teritoriulu castrulu Talmatsch mai multu decâtu la Salisce.

Pána cându Sasii se concentrau si consolidau in pretoriulu Sabiului, sôrtea numitelor castre, pre cari le tieneau regii pentru insemnatarea lor militara, totu la mân'a lor, au fostu supuse schimbárilor, ce au urmatu din invasiunile cele dese in patria si din luptele cele multe cu popórele de peste Carpati.

In tempulu dupa stingerea Arpadiloru se nascara multe rescóle in tíera si inceputa ier invasiunile, in acároru urmare castrulu Saligo (Salgo) cu mai multe párti de prin giurulu lui fura ocupate de inimizii.

Regelui Carolu (de Anjou) inse i succese a domoli rebeliile si a reocupatu acestu pamentu, mai alesu cu ajutoriulu Magistrulu Nicolau fiulu lui Corrad, Castelanulu de Talmatsch, in acáruí mân'a si administratiune caduise castelulu Saligo cu vitele lui. Numitulu Magistru au redatu apoi castrulu Salgo, cu cele 5 vile ale lui regelui, care apoi au donatu pre magistrulu pentru acést'a cu unele pamenturi, prin documentulu di 9 Agustu 1322, unde se dice, cumca „... magister Nicolaus filius. Corradi de Talmatsch... castrum nostrum Salgo nuncupatum, in partibus transilvanis constitutum, quod habebat et detinebat, ad manus nostras reddidit et restituit, cum novem villis: Zaszekes, Omlas, Varolyafolgo et fekete viz, ac aliis quinque villis olaccis ad idem castrum pertinentibus, ex cuius castri et vilarum restitutione praeter augmentationem nostri regiminis, fidelibus nostris in illis partibus constitutis ab improvisis adversariorum nostrorum invasionibus sive insultis tuta quies et tranquillitas optata successit... „eundem Nicolaum filium Corradi et suos heredes in omnibus suis possessionibus, iuribus et... excepto castro Salgo et villis suis praenotatis nobis per eundem restitutis, ut promissum et, manu tenerent...“.

Acestea 5 vile tinentóre de castrulu Salgo au fostu cele 5 comune tinentóre de Saliste adeva: Tilisca, Galesiu, Vale, Sibielu si Cacova, apoi comun'a Salisce, in loculu castrulu Saligo, cari tóte compunu adi scaunulu filialu alu Saliscei. —

Acést'a donatiune, in care i-si retiene regele castrulu Salgo, ca fundulu seu regescu, o au confirmatu reg. Carolu din nou la an. 1327, si sau estradatu la an. 1370 donatoriloru, cá documentu deplinu validu.

in secululu alu 14 vedemu teritoriulu Saliscei esistándu cá unu fundu regescu deosebitu, in mân'a regelui.

In anulu 1369 au derimatu Voivodulu transalpinu castrulu Talmacio.

Regele Ludovicu in sa au radicatulu mai câtra Turnu rosii castrulu Lothorvar, la ale cáruí cladi au contribuitu mai alesu sasii din Sabiu cu bani, din care cauza regele iau eliberatu la repetitele loru cereri in an. 1370 de servitiurile in castru regale, remanendu de aci incolo numai románii margineni supusi acelor'a servitiu regesci de aperarea granitiei, cáci sasii cercau mereu de a scapá de castre si a se viri numai intré zidurile cele ce cladi-se ei in Vill'a Hermani.

In anulu 1383 au facutu romanii teritoriulu Talmaciului si Saliste, o legatura strinsa intre sine si unu pactu cu Sabiulu, in care ei s'au legatu, a pazi si a aperá tóta granitia tierii dela Turnu rosii pána la marginile teritoriulu Salistei, cátra tíera Hatiegului.

Totu in anulu acést'a 1383 se vede a fi impreunatu teritoriulu Salistei cu posesiunea regala Omlas, cáci regin'a Mari'a voise a predá episcopulu Gablinus cum dice: „possessionem regalem Omlas vocatam, in terra nostra Transilvania inter sedes nostras cibiniensem et zeredaheli situatam una cum quatuor villis olahalibus: Grossdorf (Saliste) com Gallusdorff (Galesiu), Gbrepundorff (Tilisca)

Budinbach (Sibieli) et Chripsbach (Cacov'a) cum metis etc. . . quaebus sedem hactenus per regiam Maiestatem extiterunt et possessae et . . . " ceea ce in sa nu s'au facutu pentru mai multe proteste.

Episcopiloru din Alb'a Iuli'a li s'au datu in sa de cãtra regi unele possessiuni in vecinatatea Salistei si adeva Sacelu si Varolya, indeosebi pentru aceia, ca prin influinta lor spirituala se inanimase poporul marginasiu la lupte intru aperiarea granitiei in contra invasiunilor.

In secolulu alu 15-lea in sa pre cãndu erau navalirile cele mari si dese ale turciloru si voivodiloru transalpinu, multe castre regesci s'au ocupatu de cãtra straini, dara si de cãtra indigenii mai puternici pana ce regii prin repetite decrete au revindecatu acelea castre ca ale lor, asiã si sasii Sibiului de pre atunci au incercatu a pune mãna pre castrele Salistei si Talmaci.

Decretulu lui Sigismundu din an. 1403 § 9 da fia-cãrui nobilu possessiunile lui perdute, in sa dice: „illis videlicet (castris et possessionibus) pro quibus uterque Nicolaus Voivodae transalpinenses duxerunt obsides, nobis danda s'"; Ioann Hunyadi prin decr. din an. 1446 art. 2 demanda demolarea tuturor castreloru, cu exceptiunea acelorã: „quae confinibus regni pro defensu sunt erecta; totu asiã demandã Mathias in decr. din an. 1464 art. 10 § 1 . . . exceptis solum modo castris illis comitatibus regni nostri confinia tenentibus, constructa essent . . . quae remaneant pro utilitate regni.“

Curendu dupa acãsta dechiarare regele Mathias in anulu 1467, in conformitate cu citatulu lui decretu dechiarã, cu deosebire tier'a sãu provinciã Omlasiu teritoriulu Salistei de unu fundu regescu neinstrainaveru dela corõna si pentru d'fensiuni sustinutu, cum vomu aretã mai josu.

Atãtu pretinãu regii astfelu de castre finitime, incãtu acelea numai spre conservare si numai nobililoru magiari (et non forensibus vel extraneis) se incredintãu, precum dovedesce decr. III a lui Mathias din an. 1471 art 6 si decr. II a lui Vladislavu din an. 1495 art. 5.

Ce servitii mari au facutu acesti romãni marginaci regiloru Ungariei, in luptele lor cele multe in contra turciloru, dau dovedã chiaru scriptorii bisantini, descriindu resboiulu regelui Sigismundu pre la finea secolulu alu 14-lea (1391) asuprã sultanulu Baia-Zeto, unde d'cu ca regele si-au strinsu tãte popõrele, „ . . . electis Dacis seu blaccis, hominum generi non ignobili, qui viae sunt duces, exercitumque ducant in hostilem regionem et . . . “

Sasii in sa, cari asemenea servitiori erau datori regelui, in tempurile acestea grele, s'au concentratu din ce in ce mai tare sub conducerea deregatoriloru din Sibiu, a cãrui influinta se estindeã si preste ceiã-alti romãni din fundurile regesci. Asiã descriu scriptorii bisantini fundulu regescu pre acelu tempu a lui Sigismundu care trecuse cu õstea in contra turciloru prin pamenturile nãstre: „regio ista cingitur quercetis glandiferis, urbes habet non paucas, metropolis Sibirium vocatur. Lingua utuntur partim dacorum sc. blacorum, partim panonum, victu e moribus panonum imitantur haec regio subjecta est panonum regi, a quo ducem accipit de panonum genere. Urbes habet liberas, quae proprio jure propriisque legibus ab Metropoli Sibirio regnatur. Jussi proficisci in militiam, regi parente, tributum ferentes, quacumque is imperabit, solummodo petentes, ut sibi proprio jure suisque legibus, rempublicam administrare liceat.“ De unde se vede, ca romãni nostri cu sasii dimpreuna au locuitu asemenea liberi in fundulu regescu.

In tempurile acestea grele pentru regatu si in specie pentru Transilvaniã, s'au convinsu regii de aceea necessitate, ca aperiarea tierii si a granitiei s'aru imputeri prin intrunirea pãrtiloru fundului regescu, cari erau inca desfacute un'a de alt'a, afara de a. n. provinciã cibiniensis, care crescuse prin intrunirea ei la putere mai mare.

Asiã au inceputu regii a incorporã pre tempulu acest'a tãte teritoriile regali a. n. castrense, la fundulu regescu alu Sibiului, sub unele si a celia legi, jurisdictiuni si conditiuni.

Inca in anulu 1428 au incorporatu regele Sigismundu castrulu Tõres (Tõrtzburg) cu tinutulu seu, la tinutulu regalu alu Brasiovulu. Asiã au incorporatu Vladislavu — prin indemnulu lui Ioann

Hunyadi — in an. 1453 castrulu Talmacu cu castrele Veres Torony si Lothorvãr si teritoriulu lor cu tãte vilele la scaunulu Sibiului, totu cu acelea drepturi prerogative si conditii, ce le aveau si sasii; cãci documentulu asiã suna:

„Ladislavus dei gratia etc. . . . quod cum nobis in regali administratione regiminis inter alia conveniat, providere, ut confinia regni nostri integre perseverantur . . .“

„ . . . nostra percipit serenitas, quomodo castra nostra Talmatsiu, ac Lothorvãr, ac Turris veres Torony vocata, in comitatu Albensi sita, . . . rupta essent et penitus desolata et propter ipsorum invigilem, ineptamque conservationem nonnulli superioribus per riam prope et super eadem castra et turrim e istentem, qua de partibus transalpinis juxta fluvium Olth, ad partes nostras transilyanenses, versus Civitatem nostram Cibiniensem itur seu tenditur, huiusmodi partes nostras subintranses et depraedantes, nocivis damnis effecerunt . . . . . prefata castra nostra Talmacu ac Lothorvãr turrim Veres Torony, cum tributo inibi exigi solito, ac nou appido similiter Tolmaciu, Boitza, Plapai, Porcesi, utrumque Sabes, ac praedium Creutzenfeld, medioque possessionis Reuke limitibus quibus huc usoque per praedecessores nostros reges et eorum castellanos tenta et possessa fuerunt, ad septem sedes saxonicas perpetuo et irrevocabiliter anneximus et eidem septem sedibus incorporavimus, ut quod saxones earundem septem sedium praesentes et futuri, huiusmodi castra, turrim, villas et possessiones pro nobis et pro sacra nostra teneant et gubernent, sicut tenent et gubernent civitates, oppida et villas in terris dictorum septem sedium existentes. . . .“

Prin acest'a dara s'au incorporatu scaunulu Talmaciului de astadi dimpreuna cu comun'a Reuke seu Racovitzã la provinciã Cibiniensis, supunendu-se unei si acelei administratiuni a fundului regescu, cu asemenea drepturi, cã si sasii.

Dupa ce voivodulu transalpinu Dragulu in an. 1460 au derimatu castrulu Omlas, regele Mathia au datu acestu castru unui nobilu Michãiu Szekely de Zsedeny-falva in 1464 deocãmdata spre conservare (ad conservandum) cu acea conditiune, cã sa-lu pãta luã regele indereptu, cãci tocmai in acestu anu s'au nascutu o rebeliune in Transilvaniã, in care erã amestecat si Voivodulu transalpinu (Stefanu).

Curendu in sa dupa acest'a s'au aliatu acestu Voivodu cu regele Mathia in contra turciloru; si regele in anulu 1467 ierãsi in intielesulu decretului seu din 1464, au dechiaratu provinciã Omlasiului, sub care se pusese atunci si teritoriulu Salistei, de fundu regescu neinstrainaveru dela corõna.

Decr. din 1567 suna: „Mathias Rex et . . . Tria oppida in Transilvaniã, Fogares, Omlas et Radna, juxta statutum regnicolarum semper conservari nec unquam abalienari praecipit etc. . . . Inter cactero, quae in hac proxime praeterita, generali Praelatorum, Baronum et nobilium nostrorum congregatione pro meliori statu regnis circa bona regalia, et proventus fisci nostri provide, et utiliter reformata et disposita sunt, idetiam statutum existit: ne unquam nos vel successores nostri reges Provincias Fagaras Omlas et Radna, cum pertinentiis earundem quoquo modo a se alienare seu abstrahere possimus, vel veleant, sed semper praefati districtus in manibus regis; prompti ac parati ad hoc teneantur . . . pro defensu. Quiavero et totius et hac alia per dictos praelatos et barones nostros disposita nostra fuerunt voluntate et manifestissime ad nostrum et totius regni nostri eomodum pertinere dignoscuntur; idio fidelitati vestra firmiter praecipientes mandamus, aliud omino habere nolentes, quatenus memorata Territoria Fogaras, Omlas et Radna, cum pertinentiis earundem apud quos cum et qualitercuque habita . . . ad manus vestras occupare . . . etc.“ assignari possint, pro defensu.“

In anulu 1468 au repetitu Mathia acest'a dechiarare in privintiã Salistei de fundu regescu neinstrainaveru.

(Va urmã.)

Vinerea 1 Augsutu.

In Nr. 152 a Telegrafulu Romano au aparutu unu articulu d'to Orastie 23 Iuniu 1868 in care

autorulu dice intre altele ca in comun'a Venerea, de si are unu edificiu frumosu de Scõia, totusi in acellã umbra Bibolii si Porcii etc. Cumea in Scol'a Venerea pãna pre la inceputulu anului curentu, intielegu edificiuulu Scolaru au intratu cãte odata cãte unu animalu, care se potea prea bine asemena cu P. . . e adevaratu, — in sa astfelu de soju de P. . . . intra numai nõptea — si mirare — in ca fiindu usile edificiuulu de Scõia bine inchise. Acestu animalu erã in sa din sojulu celoru cu dõue picioru in contra cãruia din partea competentã s'au facutu pasi necesari cã sa se opreasca locuirea densulu in unu edificiu care avẽ chemarea a cresce una generatiune de õmeni cu fric'a lui Ddiu si morali — in se tãte au fostu in zadaru, ca edificiuulu respectivu nu s'au pututu mantui de densulu pãna pe la inceputulu anului curentu. — Acum multiãmita lui Ddiu traimu in liniste si ne contorbati de astfelu de animale. —

Se trecemu in se la lucrulu principale, Domnulu Corespondente B. . . . care dupa cum mai tãrdi singuru sau marturisitu este fostulu notariu a Vinerei Benna-dice ca copii din postulu Pasciloru numai umbra la Scõia etc. si apoi cum se vede din tiesatur'a acelorã pasagie vin'a pentru acest'a oãrunca pre invetiatoriulu respectivu. De õre-ce corespondentele B. . . . au fostu Notariu in comun'a Vinerea, si ca atare trebe se scie impregiurãrite Comunale, me miru, ca cum au pututu avẽ o anima atãtu de putinu conscientiõsa, cã se pasiasca cu astfelu de neadeveruri in fatiã Onor. publicu, pre cãndu domniã lui fõrte bine scie, ca nu invatiatoriulu e de vina ca nu umbra copii v'er'a in scõia, — ci impregiurãrite locale — fiindu ca in primavãra toti locuitorii acestei comune, occupãndu-se cu facerea prastilei s. a. — se duc la munte unde s'iedu cãte 5 seu 6 septamãni iera copii le suntu de neapãrata lipsa acasa, ca se ingrigeasca de trebile economice si prin urmare tãte mediulõcele cercate, din partea invatiatoriului in legatura cu inspectoratulu scolaru si in timpulu de v'ãra au remasu si voru remanea si pre ventoriu in comun'a Vinerea in zadaru. In sa mi se pare cã pre corespõntiutele B. . . . nulu interesãdia atãtu impregiurãrea, ca frequentãdia pruncii scõia si v'er'a ori ba? cãtu mai multu prin espressionile densulu — au voitu a-si versa totu veninulu asuprã invetiatoriului respectivu — carele, dupa cum se vede din atestatulu alaturatu (Atestatulu lu avemu R.) si implinesce in tãta privintiã datoriã sa. —

Un'a impregiurãre in se, care face pre parinti a fi camu nepasetori — fatia cu cercetãrea Scõiei din partea copiiloru pãte fi purtãrea corespondentelu B. . . . in tempulu cãtu au fostu elu Notariu in acestã Comuna, — pentru ca õmeni nostri credu multu in ceea ce vedu, si corespondentele B. . . . pre tempulu Notariatulu de si sau tienutu invetiatu, si din'a si nõptea lu vedeai totu cu cãrtile de jocu in crisme, neremanendu de densulu nesuduitu nici unu lucrã sãntu: Pasci, s'finti, Evangeliu, Liturgiã etc. ba la tãta vorb'a cu sudãlm'a in gura — si in conversatiile lui cu poporulã batjocorindu si si religiunea crestinesca in gradulu supremu, apoi vedi D. Corespondente B. . . . dacã vede poporulã astfelu de õmeni cum se aiba voia a-si tramtie prunci la scõia. — Cu acestea imi inchiẽu respunsulu presentu — fiindu gãta cu dovedi neresturnabile a dovedi cele scrise, dacã cumva iar placeã Domnulu B. . . . ale ascultã.

Demetriu Eli.

Varietãti.

* In s'iedintiã casei deputatiloru camerei italiãne din 7 a I. c. s'a desbatutu legea pentru tabacu. Generalulu Menabrea arãta in s'iedintiã acest'a momentuositateã, care aru trebui din partea cabinetulu contribuitã conventiunei de tabacu; arãta intre altele ca deficitulu trece preste 700 milione si nici unu bugetu nu-i votatu, cursulu sfortiatu apasa tier'a si de-si s'aru vedea õresi-cari meliorãri totusi ministeriulu aru trebui sa se ingrjescã si pentru venitoriu, ca cine scie, cãte se potu intemplã intr'unu anu? „Eu spereza pace“, dice ministrulu presiedinte italianu, „in sa se vorbesce prea multu de ea; mi-aru placeã mai tare cãndu s'aru vorbi mai putinu, cãci d'cã ne va suprinde vre-o eventualitate nepregãtiti, ce vomu face? Nu voiescu nici decum, ca sa amenintãm, in sa voiu, cã Italiã se fia pregãtita pentru ori-ce intemplãre.“ Din cuventãrea lui Menabrea in care dice ca ei a culesu ministeriulu de pre ulitia si in respunsulu lui Ratazzi contra observatiuniloru lui Menabrea, pre-

cum si din eschimatianile auditorilor se vede o mare iritatie a partidelor. — (Unu acta constitutionalu magiari.) „Pester Lt.“ comunica unu acta de o purtare intru a-deveru ingrozitoare, si straina ori si carui statu civilisatu din secululu ala 19, comisa contra unui educatori. Muiera lui B. R. din Sator—A.-Ujhely, intrebuintia absentii abarbatului spre a oferi educatoriului pruncilor sei aceea, ce oferi-se odata lui Iosifu muiera lui Potifaru. Nevoindu educatoriulu sa satisfaca dorintielor ei, muiera lu inculpa ca ia furatu 1300 fl. Judele cereustu indata incepu a-lu tracta constitutionalmente cu bat'a, dupa aceea lu lega ghiemu, incatu infranse mai multe coste; dupa aceea incepu ai tãia cu cultulu degetele um-fiate de legatura si-lu aruncara mai tardiu intr'o grôpa, ormandu dupa aceea si alte crudimi, si in fine lu incarcera. Rentorcendu-se mai tardiu abarbatulu a casa descoperi ca nu-i lipsese nimic'u din bani, acum se elibera bietulu educatoriulu.

* Gubernulu romãnu va sa primesea din 2 Ianuaru c. v. anulu venitoriu post'a austriaca, si fiind-ca de mai multu tempu post'a rusessa sia taiatu comunicatiunea cu Romani'a, in dilele acestea s'a luat'u pentru intrerumperea acesi'a o cale mijlocia, prin care comunicatiunea reciproca erasi sa se aduca in cursu. Gubernulu rusescu a preparatu intro corabie cu namele Tavidu unu birou pentru servitiulu postalu periodicu intre Galiti si Odessa. In tota joia la amedi pleca corabia po-

stale din Galiti, si ajunga dela Odessa la Galitiu in tota Martia la 6 ore sera. — (Diferite). Agentulu Romani ei M. Golescu s'a intorsu din Bucuresci la statiunea sea in Constantinopole. — Corabi'a rusessa de tunuri „Bom-bari“ a ajunsu in 3 Augustu din Cret'a in Constantinopole. Fregat'a forcesca „Ertogralu“ a plecatu in aceea di cãtra Cret'a. —

8-1 Concursu.

Pentru doue statiiu invetiatoresci la scola grãtor. centrala din Vieni'a inferiãra in districtulu Fagarasiului, cu care statiiu sunt urmatorele salarie anuale impreunate, percepãnde lunario regulatu si anume:

- 1, pentru Invetiatoriulu primariu 300 fl. v. a care este totu odata si directoru scolariu.
- 2, pentru alu doile invetiatoriulu 200 fl. r. a.
- 3, pentru ambi coartire libere acomodate in edificiele scolare, precum si lemnele de buinciose, celui dintãiu 8 — si celui de alu doilea 6 stãngini pre anu. —

Competitorii de a ocupa aceste posturi de invetiatori, au de a concurge prin calea Protopopiatului I alu Fagarasiului la efori'a susu mentionatei scoli, pãna la 18/30 Aug. a. c. avendu calitãtile urmatore:

a) Invetiatoriulu primariu se fia absolutu de gim-

nasiulu superioru, versatu in tote trei limbile patriei.

b) Alu doilea invetiatori se fia absolutu celu putinu gimnasiulu inferioru, apoi pedagogi'a, seu cleric'a; si asemenea versatu in limbile patriei, pre lãnga care au de a produce:

c) Atestatu de botezu, si moralitate si ca suntu gr. orienti alegendu si cele-lalte testimonii scolarie, seu celu putinu testimoniulu de clas'a absoluta mai pre urma.

Fagarasiu 8/20 Iuliu 1868.

Petru Popescu, Protop. gr. or. si Insp. district. de scole.

6-2 Concursu.

Spre ocuparea statiiu invetiatoresci din comuna M. Cuesdiu se publica prin acesi'a concursu pre lãnga unu salariu anualu de 80 fl. v. a., cuartiru liberu, — lemne de focu, si pentru fia-care elevu 4 cupe de bucate si cãte unu punctu de clisa.

Doritorii de a ocupa acesi'a statiiu, au de a-si tramite documentele valide despre calificarea si moralitatea lorã pãna in 30 Augustu 1868 la subserisulu Inspectoratu scolare districtuale.

Inspectoratulu scol. districtului Turd'a de susu. Idicelu in 19 Iuliu 1868.

Din caus'a serbatorei de Marti ese nr. acesi'a dupa amedi.

Deschiderea Subscriptiunii

la fondulu de intemeiare alu Bancei generale de asiguratiune reciproca

„TRANSILVANIA“

Emissiunea totala:

3000 bucãti de cãte 100 fl. v. a., cari facu 300,000 fiorini v. a.

Aprobata de cãtra naltulu ministeru regescu ungurescu de agricultura, industria si comerciu cu data din 1 Iuniu 1868 Nr. 7649 cu consensulu inaltulu ministeru de finantie si justitia.

Cu privire la publicatiunea emisa de cãtra consiliulu administrativu alu Bancei generale de asiguratiune reciproca „Transilvani'a“ dto 11 Iuliu 1868 — se deschide prin acesi'a subscriptiune la

3000 BUCATI ACTII DE CATE 100 FIORINI VAL. AUSTR.

In Sabiiu se primescu subscriptiuni in urmatorele locuri:

- La ins'a-si DIRECTIUNEA GENERALA a bancei, la SOCIETATEA DE IMPRUMUTU a cetãtief pieti'a mare Nr. 187, cas'a Bar. Salmen, catulu I; (Vorschuss-Verein), pieti'a mica, in cas'a societ. meserlarie,
- la CASA DE PESTRARE (Sparkass'a), la Domnulu IOSIFU STOSS, comerciante, piati'a mare Nr. 187;

Pentru cele-lalte tinuturi locurile de subscriptiune se voru face mai tardiu cunoscute.

CONDITIUNI DE SUBSCRIPTIUNE.

1. La subscriptiune suntu a se depune diece procente din suma subscrisa; alte doue-diece procente suntu a se responde preste un'a luna dela diu'a subscriptiunei. Solvirile mai departe voru urma la provocarea Consiliulu administrativu in rate lunarie de cãte 10%.
2. La solvirea ratei intãiu de 10% se da subscribentelui unu bi-letu interimalu pre atãtea actii, cãte a subsemnatu; la solvirea celor-lalte 20% se estradau insusi actiile proviedute cu adevieria plãtiei. Solvirile mai tardie se cuietãza in deosebii.
3. Deca o solvire ceruta nu se responde, atunci sumele dejã platite decadu, si obligamentulu imprumutatu incetãza. Administratur'a societãtiei pôte atunci sa emita, in loculu la atari actii, altele noue.
4. Actiile fondulu de intemeiare suna pre numele subscribentulu si fatia cu Banc'a de asigurare „Transilvani'a“ ele au dreptulu de obligatiuni cu prioritate. Sumele cari s'au platitu pre acele, se privescu cã unu imprumutu. Dupa acestu imprumutu se dau 6% interese si afara de aceea se scotu in totu anulu din totalulu venitu curatu alu institutulu — 15%, cari se impartu apoi pre actiile fondulu de intemeiare, cã dividende.
5. Pana la deplin'a activare a institutulu, garantãza membrii administraturei supreme pentru siguranti'a si bun'a intrebuintiare a sumeloru incurse la fondulu de intemeiare. Dupa activarea societãtiei garantãza pentru implinirea tuturor obligaminteloru primite fatia cu fondulu de intemeiare, societatea intrãga.
6. Replatirea fondulu de intemeiare se face prin sortire anuala de actii. Sortiturile se facu nemijlocitu dupa tinerea adnãniloru generale ordinarie ale societãtiei si actiile trase se rescumpera indata. Cu diu'a sortirei inceta pentru actiile trase atãtu interesele, cãtu si dreptulu de castigu.

Blanchetele pentru declaratiuni de subscriere, programulu intreprinderi, cum si statutele aprobate se potu primi la Directiunea generala in Sabiiu cum si pre la locurile de subscriptiune mai susu insemnate. Sabiiu, in 6 Augustu 1868.

Administratur'a suprema a bancei generale de asiguratiune reciproca „Transilvani'a“.